گۆرانیبێژ ناسر کەریمی:
کۆنترین ئامێری مۆسیقا قوڕگی مرۆڤە..
حەیرانیش کۆنترین گۆرانییە کە مرۆڤی ئێمە چڕیویەتی

ئا: سەلاح نیساری
(بۆکان)

هەروەکو دەڵێن هەرچەندە ئاوی گۆمێک زۆر و زەوەند بێ، بەڵام ئەگەر ئەو ئاوە لە بەری نەڕوا و خوڕ نەبێ و نەجووڵێ، ئاوێکە مردوو. کە وا بوو باخێکی پڕ گوڵیش هەر وایە، با گوڵی ئاڵووالای تێدابێ، بۆن و بەرامەی بەرۆکی خونچەی تازەکراوە بە دەم شنەوە کەروێشکە بکا، ئەگەر ئەم باخە بەبێ دەنگی بلبل و جریوەی مەل بوو، سەیرانچی و ڕێبواران هەروەکو دەشتێکی وشک و کاتۆری دەبینن، نە هەست بزوێنە و نە شادی هێنە و نە خەم لابەرە. کە وا بوو ئەوە دەنگە هەر لە کۆن و کەوناراوە کۆمەڵگای بەشەری لە یەک گردو کۆکردوون. کاتێک دەنگێکی بەسۆز لە قوڕگی مرۆڤێکەوە گەیوەتە گوێچکەی بیسەر، ئەوە هەر بە خێرایی هەستی بۆ ڕاگرتووە و ڕەگەڵ ئەو وشە و ڕستانە کەوتووە و بە چەشنی پەپوولەپایزە سروەی ئەو دەنگە لەگەڵ خۆیدا بردوویەتی، ئیتر لێرەدا هەرچەندە دەنگ بە سەدان لق و چڵی لێ بۆتەوە و لێ دەبێتەوە، ئێمە تەنیا لە بەژنی زراڤی لقێک دەڕوانین و لە ژێر سەیوانی پیرەدارێکی بەشی هونەریدا بە ناوی گۆرانی و مقامات وچان دەگرین و دەکەوینە بەر تاڤگەی دەنگی بەستەبێژانی لەمێژینەی ئەو گەلە زمان پاراوە، کوڵ و کۆی دەروونمان بە دەنگی بەسۆزی مامۆستایان سەید عەلی ئەسغەر و عەلی مەردان و مامەسێوە و حەسەن زیرەک و جەزراوی و دەیان و سەدان شۆڕەسواری ئەم بوارە دادەمرکێنین، تاکو دەگەینە سەر باڵی سیمورغی نیشتوو لە سەر بستووی ناڵەشێکنە، ئەوسا قومێک لە ئاوی سازگاری حەوزە گەورە فڕ دەکەین و شەکەتی ڕێگا و خەفەتی ڕۆژگار بە دەنگە بەسۆزەکەی «ناسر کەریمی» و ئەلبومی «نەورۆز» دەتارێنین، کە وا بوو دەنگ بەڵگە و نیشانەی زیندوویی هەر میللەتێکە.

ناسر کەریمی لە دایکبوویساڵی ١٣٥٢ی هەتاوی (١٩٧٣ز) و دانیشتووی شاری حەسەن زیرەک، ڕێبواری ڕێچکەی مامۆستا عەلی مەردان، میوانی هەگبە و هەواری دەبین و دەیدوێنین، ئیتر ئەوە خوێنەران و ئەمەش کاک ناسر کەریمی.

* چەند ساڵە ڕووت کردۆتە دنیای گۆرانی و مقامات؟

– سڵاوم هەیە بۆ بەڕێوەبەرانی گۆڤاری ڕامان کە لە خزمەتی کەلەپووری گەلەکەماندان و هیوادارم تەمەنیان درێژ بێ و زیاتر و چڕوپڕتر خزمەتی ئەم نیشتمانە بکەن و پاشان سڵاوم هەیە بۆ خوێنەرانی بەڕێزتان.

وەک حەز و خۆشەویستی هەر لە منداڵییەوە هۆگرییەکی تایبەتیم بە گۆرانی و مقامات بووە، ئەوەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی لە بنەماڵەی ئێمەدا دەنگ خۆش هەبوون. یەکەم باپیرم، دووەم باوکم. باپیرم مام سەعید دەنگێکی ڕەوان و بێ غەل وغەشی هەبوو، هێندێ لە شتە ئایینییەکانی دەچڕی، بەستە و حەیرانیشی بە جوانی دەزانی و هێندێ لە بەیتەکانیش وەکو برایمۆک و لاس و خەزاڵی زۆر بەڕێ و جێ دەگوت، لەگەڵ ئەوەی نەخوێندەواریش بوو ئەو شتانەی دەیگوت بە جوانی لێیان تێگەیبوو و بە باشی مامەڵەی لەگەڵ وشەکان دەکرد، بە زمانێکی زۆر پەتی و پاراویش دەدوا. لەو بارەشەوە زۆر وشەی ڕەسەنی کوردی هەر لەو فێر بووم.

باوکیشم دەنگێکی بەتام و سۆزی هەبوو، حەیران و گۆرانی ڕیتمی خێراشم لێ بیستووە و "هەوری لار"یش باش دەڵێ. بە ڕادەیەک بوو کوڕێکی خەڵکی ئاواییەکەی خۆمان پێی دەگوتم ناسر گیان هەوری لار دەزانی؟ دەمگوت بەڵێ. دەیگوت دەبێ بیزانی، چون گۆرانی خۆتانە، بەڵام بە شێوەی ڕەسمی پێنج ساڵ دەبێ خۆم بۆ گۆرانی و مقامات تەرخان کردووە.

* مقام بە چەند دەستە دابەش دەبێ؟ ئەو بەشانەی کوردستان بە گشتی مقام سەری تێدا هەڵداون کامانەن؟

– ئەگەر لە باری ملۆدییەوە بفەرموون ئەوە لە کوردستان دوو دەستە مقام دەوترێ: یەکەم ئەو مقامانەی کە تایبەتی میللەتی کوردن و مارک و مۆرکی کوردیان پێوەیە. دووەم مقامە ڕۆژهەڵاتییەکانن کە هەموو گەلانی ڕۆژهەڵات دەیانچڕن کە هەر گەلە و تام و خوێی خۆی پێوە دەکا. ئەگەریش لە بواری مەعنایییەوە بفەرموون ئەوە مقامی جۆراوجۆرمان زۆرە، بۆ وێنە مقامی شین گێڕی، کۆمەڵایەتی، نیشتمانی، ئاشقانە و... بۆ بەشی دووەمی پرسیارەکەشتان دەڵێم مقام لە هەموو ناوچەکانی کوردستان سەری هەڵداوە، هەموو ناوچەکان مقامیان خوڵقاندووە، بەڵام ئەو ناوچانەی مقام بە خەستی سەری تێدا هەڵداون و گوڵی کردووە گەرمیان و موکریانن.

لە گەرمیان مقاماتی وەکو ئەڵڵاوەیسی و خورشیدی و هیجران و ئای ئای و قەتار و خاوکەر و زۆری تر خوڵقاون، لە موکریانیش ئەو مقامانە خوڵقاون کە پێیان دەڵێن بەندی و فۆلکلۆر، بەڵام بە ڕای من ئەوانە و بەیتیش دەبێ لە جنسی مقام دابنرێن وەکو سەیدەوان، کاکەمیر و کاکە شێخ، ئایزە، پایزە، گەلۆ، نیوەشەو، ئایشێ گوڵ و بەیتەکانیش.

* مقام لە بەشە جیاجیاکانی کوردستان وەک یەک دەوترێ؟

– دەکرێ بڵێین لە هەموو ناوچەکان بناغەکە یەک شتە، بەڵام هەر ناوچەیەک حاڵ و هەوای خۆی هەیە و بە پێی زاراوەکان و باری جوگرافیای ناوچەکە ئاڵوگۆڕ دێتە پێشێ. بۆ وێنە هەر لەو بۆکانەی کە بۆ خۆمان لێی دەژین ئاوازێک لە ناوچەی فەیزوڵڵابەیگی بە جۆرێک دەوترێ، هەر ئەو ئاوازە لە گەورکایەتی بە شێوەیەکی تر دەوترێ.

* ئەگەر دەکرێ باسی مێژووی حەیرانمان بۆ بکە، ئەو دەڤەرانەی زۆر بە خەستی حەیران سەری تێدا هەڵداون لە سەری بدوێ؟

– مێژووی حەیران تەنانەت بە گشتی مۆسیقا و گۆرانی تا ئێستا کەس نەیتوانیوە بە دروستی دیاری بکا و بڵێ لە فلان ساڵ و ڕۆژدا ئەو شتە سەری هەڵداوە، هەر بۆیە هەموو بیروڕایەکان ڕێژەییە، بەڵام هەموو مێژوونووسانی مۆسیقا لە سەر ئەوە کۆکن کە کۆنترین ئامێری مۆسیقا، قوڕگی مرۆڤە، زۆربەی کۆنینەناسانیش لە سەر ئەو باوەڕەن هەولێر کۆنترین شاری دنیایە، حەیرانیش لە هەولێر و دەوروبەری ئەم باژێڕە مێژووییەدا لە دایک بووە و گەشەی کردووە، کە واتە دەگەینە ئەو ئاکامەی کە حەیران دەبێ کۆنترین گۆرانی بێ کە مرۆڤ چڕیویەتی.

* تۆ کە وێراوتە خۆت لە قەرەی مقام و بەیت و باو بدەی، خۆت بە قوتابی کام یەک لە مقامبێژ و حەیرانبێژانی کورد دەزانی؟

– لە مقامدا ئەگەر شیاو بم، خۆم بە قوتابی مەکتەبی شاسواری مەیدانی مقامات مامۆستا عەلی مەردان دەزانم، هەرچەند گوێ لە زۆربەی مقامبێژانی کورد دەگرم و کەڵکی پێویستیان لێ وەردەگرم، وەکو مامۆستایان تایەر تۆفیق، حەمەی ماملێ، حوسێن عەلی، سەلاح

داوده، حەسەن گەرمیانی، عەدنان کەریم، قادر ئیلیاسی، حەمەساڵح دیلان و...

لە بەیت و حەیرانیشدا خۆم بە کەسێکی تایبەتەوە نەبەستۆتەوە، لە هەر باغێ گوڵێکم بۆن کردووە، هەرکەس شتێکی باشی وتبێ ئەو شتەم لەو وەرگرتووە، بۆ وێنە مامۆستا عەلی کەردار لە سەیدەوان و کاکەمیر و کاکە شێخدا دەکرێ بڵێین بێ وێنەیە، مامۆستا حەمەجان پایزە، مامۆستا خدری قادری (خلە دەرزی) ئایشێ گوڵ و ئازیزە و نیوەشەو، مەحمەڵ لەشکری و لە حەیرانیشدا مامۆستا حەسەن سیساوەیی.

* بە بڕوای ئێوە حەیران تاکو چ ڕادەیەک ڕۆڵی خۆی لە سەر بە هەرمانی وێژەی کوردی دیوە؟

- شیعر و ئاواز هەر لە کۆنەوە وەک دوو مەلی دڵدار لە یەک هێلانەدا ژیاون و بێ یەکتری هەڵیان نەکردووە، هەر بۆیەش دەتوانین بڵێین حەیران و گۆرانی لە سەر وێژە و زمانی کوردی شوێنەواریان دیار و بەرچاوە، وەک پێشتر باسمان کرد حەیران لە بواری مۆسیقاییەوە کۆنترین گۆرانی مرۆڤە. ئەوە شانازییەکی گەورەیە بۆ گەلی کورد، شانازی دووهەمیش ئەوەیە هۆنراوەکانی حەیران لەو شێوازە هۆنراوانەن کە دەڵێین لە ئەورووپا سەری هەڵداوە و فارسەکان بە هۆی نیمایووشیجەوە ناسیویانە و کوردیش بە هۆی عەبدوڵڵا گۆرانەوە، بەڵام بە بڕوای من ئەم قسەیە لە ڕاستییەوە دوورە، ئەوەی ئێستا پێی دەڵێین شیعری نوێ، هەزاران ساڵ لەمەوبەر کورد لە حەیراندا وتوویانە، حەیران لە باری زمانیشەوە پڕ کتێبخانەیەکی وشەی بۆ پاراستووین.

* بە بۆچونی ئێوە بۆ پاراستنی مقام و حەیران چی بکرێ؟

- یەکەم، بە بڕوای من گۆرانیبێژەکان ئەمڕۆ مقام بڵێن بۆ ئەوەی گوێی ئەم بەرە نوێیە بە مقام ئاشنا بێ. دووەم، وەکو چۆن بنکەی مقامپارێزی لە کەرکوک لە کۆنەوە هەیە و بەم زووانەش لە هەولێر دانراوە، لە هەموو شارەکانی کوردستان ئەم کارە بکرێ. سێیەم مقامزانەکان یانەی مقام بکەنەوە و گەنج و لاوە هۆگرەکان فێری چڕینی مقامە ڕەسەنەکان بکەن.

* هۆی چییە لەم سەردەمەدا کەمتر کەسێ خۆی لە قەرەی حەیران و مقام دەدا؟

- لە ڕاستیدا ئێستاش کەسانێک هەن کە حەیران و مقام دەڵێن، بەڵام ئەو کەسانە دەگمەنن. ئەوەش هۆکاری خۆی هەیە. یەکێ لە هۆکارەکانی ئەوەیە کە لەمڕۆدا کاری هونەری بێ پارە و ماددییات ناکرێ، هەر بۆیە ئەو کەسانەی پارەیان هەیە گۆرانیبێژیش نین، بەڵام گۆرانی دەڵێن، کلیپی بۆ ساز دەکەن و دەردەکەون و گوێچکەی خەڵک سەقەت دەکەن، ئەوانەی بەڕاستی گۆرانیبێژیشن، دۆسییەیان دەکەوێتە بنەوە و دەفەوتێن، چونکە گۆرانیبێژی بەڕاستی بە دەگمەن هەڵدەکەوێ پارەی هەبێت. یەکی دیکە لە هۆکارەکانی ئەوەیە حەیران و مقام دەنگی تایبەتی دەوێ و بە هەموو دەنگێ ناکوترێ. ئەگەر ئەو دەنگەشت هەبێ، دەبێ پەروەردەی بکەی، مقامبێژانی کورد بناسی و گوێیان لێ بگری، چونکە پێم وایە گوێ گرتن لە سەر دەربڕین کاریگەری هەیە. بە داخەوە زۆربەی گۆرانیبێژانی ئێستا بە شەرمی دەزانن گوێ لە گۆرانیبێژانی ڕەسەن بگرن، گۆرانیبێژێکیش گوێ لە مایکل جاکسۆن و گۆرانیبێژە بیانییەکان بگرێ، هەرگیز ناتوانێ مقامی کوردی بچڕێ.

* لە کۆنەوە ڕووداوی خۆش و ناخۆش بۆتە هەوێنی شیعر و مقامات و بەیت و تۆرە بە گشتی. خۆشوێژان و بەیتبێژان هاتوون و ئەو ڕووداو و کارەساتانەیان بە دەنگی بەسۆزیان گوتۆتەوە. ئەمەش بۆتە هۆی ئەوەی زار بە زار و سینە بە سینە بیڵێنەوە و بیپارێزن، کە دیارە ئەمانەش بۆتە شاکار لە دنیای وێژە و وێژەوانیدا، بەڵام لە سەردەمی ئێستادا ئەو گشت ڕووداوە و ئەو هەموو کارەساتە هەیە، بۆ دەنگخۆشان خۆی لە قەرە نادەن؟

- ئێستاش ئەو کارە دەکرێ، بەڵام جیاوازی هەیە، بۆ وێنە کارەساتی کیمیابارانی هەڵەبجە لە لایەن زۆربەی گۆرانیبێژانەوە شین گێڕی بۆ کراوە و شیعری زۆر بەسۆز و گڕ و تینیان پێدا هەڵگوتووە و بە مقامی زۆر هەڵقرچێنەر وتوویانە، بەڵام دەکرێ بڵێین لە پێشتر کەمترە. ئەوەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی ئێستا سەردەمی ئینتەرنێتە و جەماوەر بە زۆر شتی ترەوە خۆیان خەریک دەکەن و گوێ لە گۆرانی درێژیش ناگرن، جا چ بگا بە بەیت، گۆرانی ئێستا دەبێ لە حەوت خولەک زیاتر نەبێ ئەگینا دەیقرتێنن. بە دەگمەن گوێگر هەڵدەکەوێ گوێ لە غەزەلێک بگرێ کە گۆرانیبێژ بە مقام چڕیویەتی مەگەر گوێگرەکە ئەهلی هونەرەکە بێ.

* ئایا مۆسیقای کوردی قەیرانی بە سەردا نەهاتووە و کۆمەڵێک خەریک نین دەمامکێکی چەواشەگەرانەی بە سەردا هەڵبکێشن؟

– بەڵێ بە داخەوە قەیرانی بە سەردا هاتووە، بەڵام قەیرانەکە بەرگی پێشکەوتنی لە بەر کردووە، گورگە و پێستی مەڕی بە سەردا کشاوە و چاوی خەڵکی نووقاندووە. ئەو جەماعەتەی کە نازانم چ ناوێکیان لێ بنێم، ناوی هونەرمەندیان لە سەر خۆیان داناوە و کوێر کوێرانە لاسایی گۆرانیبێژانی گەلانی تر دەکەنەوە و دەفەرموون ئێمە مۆسیقای کوردی دەگۆڕین، زۆر جار مرۆڤ بەم وتەیە دەهری دەبێ و هێندێ جاریش پێکەنینی پێی دێ. سەیر نییە کەسێک خۆی نەزانێ بە ڕێدا بڕوا و لاسایی کەسانی تر بکاتەوە، بەڵام بڵێ من ڕێ پیشاندەرم؟ من و کەسی تریش دژ بە پێشکەوتن نین، بەڵام پێم وایە هەر میللەتێک کەلەپوور و فەرهەنگی خۆی هەیە و مۆسیقاش بەشێکە لەو فەرهەنگ و کەلەپوورە، ئەگەر لە بوارەکانی دیکە گرنگتر نەبێ کەمتریش نییە. هەر بۆیە کۆنفشیۆس لە وتەیەکیدا دەڵێ: «ئەگەر ویستتان ڕادەی پێشکەوتوویی، یان دواکەوتوویی میللەتێک بزانن گوێ لە موسیقایان بگرن.» بەم وتەیەی کۆنفشیۆس بۆمان دەردەکەوێ مۆسیقا لە فەرهەنگی گەلێکدا چەندە گرنگە. کە واتە برای بەڕێزم تۆ کە بە شێوەی گەلێکی تر گۆرانی دەچڕی و مۆسیقا دەژەنی، ئەو گەلەی پێ هەڵدەسەنگێن نەک گەلی تۆ. خۆ ئەوان لە هۆنراوەکە ناگەن، ئەگەر بیشیزانن کوردی! دەڵێن لاسایی مۆسیقای فلان نەتەوە دەکاتەوە و ڕەنگ بێ خۆیان مۆسیقایان نەبێ. ئێمە ئەگەر بمانەوێ مۆسیقاکەمان بەرەو پێش بەرین، ئەوە ڕێگای دروست ئەوەیە لە ناخی ئەو ڕەسەنایەتییەوە هەڵگوێزین، هەروەک دەبینن گۆرانیبێژانی وەک کەریم کابان، قادر دیلان، عومەر دزەیی، قادر سەیاحی هەر لە ناو ئەم ڕەسەنایەتییەیان هەڵکڕاندووە، بەڵام شتێکی تازەیان خوڵقاندووە و پێش ئەوان ئەم شێوازانە نەبوون، بەڵام سەرەڕای ئەو تازگەرییەش تەواو ڕوحی کوردی لە گۆرانییەکانیاندا هەست پێ دەکەی. با ئەوەش بڵێین پێم وایە نەک فەرهەنگ و کەلەپوور، بەڵکو جوگرافیا و ئاو و هەوا و تەنانەت ناوچەکە ئەگەر دەشت بێ، یان سیاکێو بێ، یان شاخاوی بێ، گەرمەسێر بێ، یان کوێستان بێ بۆ گۆرانی و مۆسیقا جیاوازی هەیە. کارل ئەرف کەسایەتی گەورەی مۆسیقای ئەڵمانی کە مۆسیقای منداڵانی داناوە وتەیەکی هەیە دەڵێ: «تۆ ئەگەر بەرهەمەکانی من دەقاودەق بڵێیتەوە ئەوە مامۆستایەکی سەرکەوتوو نیت، تۆ دەبێ بە پێی فەرهەنگ و زمان و جوگرافیای میللەتەکەی خۆت بەرهەمەکانی من بگۆڕیت.»، کەچی بە داخەوە هەندێ لە بە ناو هونەرمەندانی ئێمە هەر وا بە سانایی دەیانەوێ بە ناوی پێشکەوتنەوە دەقاودەق مۆسیقا و ئاوازی گەلانی تر کە لەگەڵ هەست و ڕوح و ویست و داخوازییەکانی ئێمەدا ناگونجێ، بە سەرماندا بسەپێنن و هەستمان بشێوێنن و گوێچکەمان سەقەت بکەن.

* وەک دەنگخۆش وەک بۆ خۆم دەتناسم شارەزای بەیت و حەیران و مقامی، لەگەڵ ئەوەی ئەم شتە قورس و مەتینانە دەڵێی، هۆی چییە لەگەڵ گرووپی هەڵپەڕکێ و زەماوەندەکان کار دەکەی؟

– هەروەکو مامۆستا هەژاری ڕەحمەتی دەفەرمێ «شاعیر و نووسەریش زگیان هەیە و پێویستییان بە بژیوی ژیان هەیە» گۆرانیبێژیش وەک هەموو کەسی دیکە بۆ بەڕێوەبردنی ژیانی ڕۆژانەی خۆی پارە و پوولی پێویستە و وەک بۆ خۆشت دەزانی هونەرمەندی کورد بێ پەنا و داڵدەیە و کەس دەستی ناگرێ. منی گۆرانیبێژ ئەگەر ئەو کارە نەکەم ناچارم دەبێ، یان خەریکی مامەڵە بم! یان کرێکاری بکەم، ئەگەر ئەم کارانەش بکەم ئەوە لە هونەرەکەم دادەبڕێم. بە داخەوە هەرچەند ئەم هونەرە لە لایەن خەڵکی کوردستانەوە بە چاوێکی سووک تەماشای دەکرێ، بەڵام من هیچ خۆم بە شەرمەزار نازانم، بە پێچەوانەوە شانازیش دەکەم، چونکە کارێکی بڤەم نەکردووە، تەنیا ئەوە نەبێ لە ڕێگای هونەرەکەمەوە نان دەخۆم، لە هەموو وڵاتانی دنیا هونەرمەند لە ڕێی هونەرەکەیەوە دەژی، کەچی لێرە ئەمە شەرمە. ئەگەر بەڕاستی گۆرانی گوتن لە شایی و گۆوەندان شەرم بێ، ئەوە هەڵپەڕکێش – ئەو ڕەسمە لەمێژینەیەی گەلی کوردیش – دەبێ شوورەیی بێ، مێژووی مۆسیقای کورد لە ڕاستیدا قەرزاری ئەو هونەرمەندانەیە کە شاییان گێڕاوە. من کتێبێکم خوێندەوە "لە سەر ئامێرە کۆنەکان" کە لە لایەن هونەرمەندێکی گەورەی کوردەوە نووسراوە، لە سەرەتاکەیدا هێرش دەکاتە سەر ئەو هونەرمەندانەی چوونەتە شایی، بەو تاوانەی دەستیان بۆ خەڵک پان کردۆتەوە، کەچی تەواوی کتێبەکەش هەر باسی ژیانی ئەوان و وتووێژ لەگەڵ ئەوانە، یانی ئەگەر ئەوان نەبوایەن ئەم کتێبە ئێستا لە کتێبخانەی کوردیدا نەبوو. دیسان

من به جورئەتەوە دەڵێم ئەگەر ئەو گۆرانیبێژە شایی گێڕانە نەبوایەن لەوانەبوو ئێستا گوێی بەرەی تازە لەگەڵ مۆسیقای کوردی بە تەواوی بێگانە بوایە. ئەوجار ئەگەر گۆرانیبێژێکی گەورە کۆنسێرت بەڕێوە دەبا مەگەر هەر بۆ پارە نییە؟ جیاوازییەکە تەنیا لەوەدایە ئەوان لەبەر درگا پارە وەردەگرن، ئێمە لە نێو زەماوەندەکەدا، یان بە واتایەکی دیکە ئەوان لە پێشدا پارەکە وەردەگرن ئەم جار گۆرانییەکە دەڵێن، بەڵام ئێمە گۆرانییەکە دەڵێین جا پارەکە وەردەگرین. ئەوەش دەبێ قەبووڵ بکەین لە سەدا نەوەدی گۆرانیبێژە گەورە و خاوەن سەبکەکانی کورد کۆڕی شایی و داوەتیان گەرم کردووە و لە هەموو دنیاش تا ڕادەیەک ئەم کارە کراوە، بەڵام بە شێوازی جۆراوجۆر. بۆ وێنە جۆزێف هایدن گەورەپیاوی مۆسیقای نەمسا و کەسایەتی جیهانی، کاتێ منداڵ دەبێ لە کڵێسا گۆرانی دەڵێ، بەڵام کە دەنگی نێر و ناخۆش دەبێ، ناچار لە پارک و سەیرانگاکان سازی کەمان لێ دەدا و پارەی پێ پەیدا دەکا، بەڵام هەر ئەم پیاوە بوو بە کەسێک کە هەموو دنیا قەرزداری کار و چالاکییەکانی ئەوە. هەر لە ناو کوردیشدا گەورە نووسەری کورد یەشار کەماڵ لە سەرەتادا شیعری وتووە و لە کووچە و شەقام بە تەپڵەوە شیعرەکانی خۆی بە گۆرانی وتووە و چەند ساڵێک بەم جۆرە ژیانی تێپەڕاندووە و ئێستاش بووە بەو یەشار کەماڵەی کە هەموو دنیا پەنجەی بۆ ڕادەکێشێ.

هەندێک دەڵێن لە بەر ئەوە گۆرانیبێژانی شایی بە سووک تەماشا دەکرێن، چونکە کەسانی سووک و چرووکیان تێدایە. بە بڕوای من ئەوە نابێتە پێوانە و ئەو کەسانەی پێ بپێورێ. لە نێو هەموو لک و پۆپەکانی کۆمەڵدا مرۆڤی چاک و خراپ هەیە، ئەگەر لە نێو ئێمەشدا کەسانی وا هەن، کوڕی زۆر باشیش هەیە، ئەگەر ئەو خراپانە دەچنە زەماوەند، ئەوە خەڵک تاوانبارە، چونکە ئەگەر خەڵک چاویان بکەنەوە و لێکیان جیا کەنەوە و ئەوانە نەبەن بۆ شایی و زەماوەندەکانیان، هەر بۆخۆیان دەتوێنەوە و واز دەهێنن و دەڕۆن ملی کارێکی تر دەگرن.

* تاکو ئێستا زۆرم گوێ لە دەنگ و گۆرانی ئێوە بووە، بەڵام دواین سی دی، یان کاسێت کە بە ناوی «نەورۆز» بڵاو بۆوە، گوێگری تایبەتی خۆی پەیدا کرد. هەرچەند دوا بەرهەمت بە کەمترین ئامێری مۆسیقاوە بڵاو بۆتەوە. هۆی چییە تەواوی گۆرانییەکان شادن، بێجگە لە یەک گۆرانی نەبێ؟

– دکتور محەمەدی موعین لە پێشەکی فەرهەنگی موعیندا دەڵێ: «ئەمە کارێک نەبوو ویستوومانە، کارێکە توانیومانە» نەورۆزیش هەرچەند لە لای خەڵک خۆشەویست بوو، بەڵام ئێمەی ڕازی نەکردووە، چونکە ئامانجی ئێمە لەوە گەورەترە، بە داخەوە مۆسیقاژەنان وەدەست نەکەوت، ئەگەر دەستیش دەکەوتن، ئێمە داواکانیانمان بۆ جێ بەجێ نەدەبوو، چونکە داوای پارەیەکی زۆریان دەکرد. ئێمەش لە بەر نەداری زەلیل بووین و دۆش دامایین، ناچار بەو چەند ئامێرەی لە بەر دەستماندا بوو و بێ غەل و غەش تەنیا بۆ هونەر کاریان دەکرد قەناعەتمان کرد و ئەو بەرهەمەمان خوڵقاند کە ئێستا لە بەر دەستی هۆگرانی خۆبدایە. لە ڕاستیدا گۆرانی ئارام و سەنگین چونکە گوێگری تایبەتی تری دەوێ، مۆسیقاکەشی دەبێ قووڵ و چڕوپڕتر بێ، ئەوەش بە ئامێری جۆراوجۆر دەکرێ. بەو هۆیانەی لە پێشدا باسم کرد نەگونجا، هەر بۆیە بیرێکی ترمان کردەوە کە بێین لە سەر ڕیتمە شادەکان کارێکی دەوڵەمەندتر بکەین. هەر بۆیەش تا ڕادەیەک توانیمان سەرکەوتوو بین. هەوڵمان دا گۆرانی شاد لە قاڵبی کووچە و بازاڕ بێنینە دەرێ و کەسایەتییەکی دیکەی پێ بدەین. بۆ ئاوازە تازەکان لە شیعری شاعیران کەڵکمان وەرگرت و وامان لێ کردن کە هەموو تاکەکانی کۆمەڵ بتوانن کەڵکی لێ وەربگرن.

باسی بەرهەمی «نەورۆز»تان کرد، بە پێویستی دەزانم سوپاسێکی ئەو کەسانە بکەم کە لەم بەرهەمەدا هاوکاریبیان کردم، وەک پێشینان دەفەرموون «دەستێک بە تەنیا تەقەی نایە» منیش ئەگەر هاوکاری ئەو هونەرمەندانە نەبوایە، هیچ کارێکم پێ نەدەکرا. ئەو دۆستانەی هاوکاریبیان کردم بریتی بوون لە مەنسوور بەهرام بەگی بەنایە، یاسین حوسێن پوور و جەماڵ ساڵحی بە ئۆرگ، موحسین حوسێن پوور دەنگ هەڵگر، ئەمین گەردیگلانی و سەلاح نیساری بە هۆنراوە کە پڕ بە دڵ سوپاسیان دەکەم و دەستی ماندوویان دەگوشم و هیوادارم هەمیشە هاوکارم بن.

* وەک پرسیاری کۆتایی، ئەگەر ڕۆژێک گۆرانی گوتن لە ئێوە بستێننەوە خۆت لە چ قۆناغێکدا دەبینییەوە؟

– ڕەنگ بێ بمرم، چونکە گۆرانی ڕوحی منە، ئەگەر ڕوحیش لە لاشەیەک دەرهاوێن مردن خەڵاتیەتی.